

Tư vấn trong chuyển giao công nghệ

Theo đánh giá mới nhất của Diễn đàn kinh tế thế giới, năm 2004 Việt Nam bị đánh tụt 17 hạng so với năm 2003. Chi tiết trong Bảng xếp hạng cho ta thấy các chỉ số bị xếp hạng ở mức thấp nhất (mức độ sử dụng bằng sáng chế nước ngoài là 99 và chuyển giao công nghệ là 79 trên 104 nước được xếp hạng) và là nguyên nhân chính kéo toàn bộ vị thế xếp hạng của Việt Nam xuống. Bảng xếp hạng này là một cảnh báo tốt cho các nhà lãnh đạo, các doanh nghiệp để chúng ta có một cách nhìn khách quan hơn và tìm ra một giải pháp nhằm tránh nguy cơ tụt hậu ngày càng lớn và khơi thông các nguồn lực của đất nước. Một trong các giải pháp đó là các doanh nghiệp từ nhỏ tới lớn phải có chiến lược đổi mới công nghệ với mục đích giảm chi phí đầu vào và nâng cao chất lượng sản phẩm nhằm tăng cường năng lực cạnh tranh.

Đối với các doanh nghiệp, đổi mới công nghệ thông thường được thực hiện thông qua các hình thức:

- *Chuyển giao công nghệ từ nước ngoài:* Trường hợp này chủ yếu rơi vào các doanh nghiệp liên doanh hoặc có vốn đầu tư nước ngoài. Một số ít các doanh nghiệp trong nước cũng đã bắt đầu mua các công nghệ của nước ngoài để áp dụng trong quá trình sản xuất kinh doanh.
- *Mua công nghệ từ các cơ sở nghiên cứu và triển khai trong nước:* Đây là một hình thức liên kết giữa các Viện nghiên cứu, các trường Đại học và các cơ sở sản xuất kinh doanh. Mặc dù đã bắt đầu có dấu hiệu xuất hiện, nhưng thực sự còn chưa phát triển mạnh.
- *Cải tiến công nghệ hiện có:* Đây là hình thức được áp dụng nhiều nhất tại các doanh nghiệp Việt Nam. Do có hạn chế về vấn đề kinh phí nên cũng chỉ phần lớn dừng ở các cải tiến nhỏ, không có các cải tiến mang tính đột phá.

Quá trình đổi mới công nghệ bao gồm các bước cơ bản sau:

- *Đánh giá công nghệ:* Đánh giá công nghệ là khâu quan trọng nhất trong quá trình đổi mới công nghệ. Qua đánh giá công nghệ, doanh nghiệp sẽ biết được công nghệ này còn thích hợp hay không, đã cần đổi mới chưa và đổi mới ở khâu nào là hiệu quả nhất.
- *Lập phương án đổi mới:* Phương án đổi mới phải bao gồm cả phương án tài chính và phương án sản xuất.
- *Tiến hành đổi mới công nghệ:* Đổi mới công nghệ sẽ được thực hiện ở các mặt sau đây:
 - + Máy móc thiết bị.
 - + Thông tin, bí quyết.
 - + Các yếu tố tổ chức, thể chế.
 - + Kỹ năng và kinh nghiệm của người lao động.

Bốn yếu tố nêu trên phải đồng bộ với nhau. Doanh nghiệp phải đảm bảo cả bốn yếu tố nêu trên kết hợp với nhau một cách nhuần nhuyễn sao cho phát huy được tối đa khả năng của công nghệ. Trong từng thời điểm khác nhau, có thể có yếu tố sẽ vượt trội so với các yếu tố còn lại, doanh nghiệp sẽ phải cải tiến các yếu tố kỹ năng kinh nghiệm

hoặc đổi mới thể chế để cân bằng lại các yếu tố với nhau. Tùy từng trường hợp cụ thể, doanh nghiệp sẽ đổi mới từng phần hoặc có thể đổi mới toàn bộ sao cho công nghệ mới phát huy được hết tác dụng để tạo ra được các sản phẩm cạnh tranh được cả về chất lượng lẫn giá cả.

Trong thực tiễn đổi mới công nghệ các doanh nghiệp thường gặp các vấn đề:

- *Quan niệm công nghệ là thiết bị:* Quan niệm này thường dẫn đến đầu tư quá nhiều vào máy móc thiết bị mà cuối cùng không mang lại hiệu quả mong muốn. Nhiều khi doanh nghiệp đã sở hữu những thiết bị tốt hơn so với các doanh nghiệp cạnh tranh, mặc dù chưa tối đa hóa được tính năng sử dụng của thiết bị nhưng vẫn đầu tư mua thêm thiết bị mới dẫn đến tình trạng hiệu quả đầu tư kém.
- *Chưa tìm được nguồn công nghệ thích hợp:* Doanh nghiệp không thiết lập được một hệ thống thông tin tốt về công nghệ, các nhà cung cấp và các đối thủ cạnh tranh dẫn đến việc không xác định được công nghệ nào là tối ưu đối với mình. Hoặc có được định hướng về công nghệ mà không biết tìm ở đâu để có được công nghệ đó với chi phí phù hợp,
- *Xác định và đánh giá công nghệ:* Đây là trường hợp các doanh nghiệp hay gặp phải nhất. Các doanh nghiệp là chính người thích hợp nhất cho việc đánh giá xem công nghệ này có phù hợp cho mình hay không, đặc biệt là phần cứng. Tuy nhiên, doanh nghiệp lại thường không có kỹ năng xác định giá trị các phần khác, đặc biệt là các phần mềm. Đó là các phần liên quan đến bí quyết, kỹ năng và hình thức chuyển giao, rất khó xác định giá trị và cần phải có tư vấn tham gia.
- *Không nắm bắt được thông lệ quốc tế trong việc mua bán và chuyển giao công nghệ:* Doanh nghiệp thường ít có cơ hội tham gia đàm phán các hợp đồng chuyển giao công nghệ. Chính vì vậy, doanh nghiệp thường không nắm bắt được các thông lệ quốc tế trong các giao dịch về chuyển giao công nghệ. Chính vì thiếu các kinh nghiệm đàm phán này, các đối tác cung cấp công nghệ thường dễ nâng giá các hợp đồng chuyển giao, đặc biệt là qua các thủ tục và các yếu tố liên quan đến phần mềm của công nghệ dẫn đến việc doanh nghiệp dễ bị thua thiệt.
- *Các khuôn khổ pháp lý chưa hoàn chỉnh:* Rất nhiều vấn đề liên quan đến chuyển giao công nghệ vẫn chưa được luật pháp điều chỉnh một cách hữu hiệu. Đặc biệt là các chuyển giao dọc từ nghiên cứu triển khai tới các doanh nghiệp sản xuất. Trong đó, nổi bật là chưa điều chỉnh được việc phân chia lợi ích và chia sẻ rủi ro giữa các cơ quan nghiên cứu triển khai và các doanh nghiệp tài trợ và hưởng lợi từ các chương trình nghiên cứu triển khai này.

Vai trò của các nhà tư vấn chuyển giao công nghệ và hoạt động tư vấn chuyển giao công nghệ tại Việt Nam hiện nay:

Tư vấn: là hoạt động của các chuyên gia bằng kinh nghiệm và tri thức của mình, giúp tìm ra các giải pháp công nghệ và kỹ thuật cho doanh nghiệp. Nhà tư vấn sẽ làm cho các kết quả nghiên cứu công nghệ trở thành các sản phẩm công nghệ phục vụ cho việc tăng năng suất, giảm chi phí và nâng cao sức cạnh tranh của doanh nghiệp. Nhà tư vấn sẽ giúp doanh nghiệp trong các lĩnh vực sau:

- *Hỗ trợ việc đánh giá công nghệ, tìm ra và đề xuất các giải pháp công nghệ tối ưu cho doanh nghiệp:* Qua tiến trình này, doanh nghiệp có thể được chẩn đoán về các lỗi do không tương thích giữa bốn vấn đề liên quan đến chuyển giao công nghệ nêu trên.

- Cung cấp danh mục các công nghệ thích hợp cho doanh nghiệp lựa chọn.
- Đánh giá sự thích hợp cũng như độ hoàn chỉnh của công nghệ cho doanh nghiệp.
- Giúp bên bán và bên mua định giá hợp lý công nghệ và xây dựng các hợp đồng chuyển giao công nghệ phù hợp với pháp luật Việt Nam và thông lệ quốc tế.
- Kiểm tra, giám sát, theo dõi quá trình chuyển giao công nghệ, đặc biệt là với các đối tác nước ngoài.

Nhà tư vấn chuyển giao công nghệ có một vai trò to lớn đối với sự thành công của doanh nghiệp trong tiến trình chuyển giao công nghệ. Để tìm được một nhà tư vấn chuyển giao công nghệ thích hợp và mang lại hiệu quả cao cho mình, doanh nghiệp nên tìm đến các nhà tư vấn đáp ứng được các yêu cầu như sau:

- Có đội ngũ chuyên gia tinh tường và am hiểu các lĩnh vực: công nghệ, tài chính, thị trường.
- Có một hệ thống cơ sở dữ liệu tin cậy về công nghệ và danh mục này được cập nhật thường xuyên.
- Trung thực và khách quan.

Để phát triển thị trường công nghệ không thể thiếu vai trò của đội ngũ tư vấn công nghệ. Do vậy các đơn vị tư vấn cần phải phân đầu nhiều hơn và chuyên sâu vào các lĩnh vực mà mình tư vấn để giúp doanh nghiệp nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh và tăng cường sức cạnh tranh trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế và gia nhập các tổ chức kinh tế thế giới. Tuy nhiên, đây cũng là một địa hạt còn rất mới ở Việt Nam và chính các công ty tư vấn cũng cần được sự hỗ trợ của các cơ quan Nhà nước có liên quan để thúc đẩy thị trường tư vấn chuyển giao công nghệ được phát triển tốt.

Công ty Nghiên cứu – Tư vấn

Chuyển giao Công nghệ và Đầu tư

(Trích tài liệu phục vụ Chợ tư vấn Khoa học – Công nghệ và Quản lý – Tuần lễ Khoa học-Công nghệ & Giáo dục Đại học TP.Hồ Chí Minh lần II 2004 - tháng 11/2004)